

in kannen en kruiken

Iets over de historie van de Nederlandse distilleerderijen(+1800)

De 18e eeuw was een periode van grote welvaart voor de steden rondom de monding van de Maas, zoals Delfshaven, Rotterdam en vooral Schiedam. Zo waren in 1795 alleen al in Schiedam 438 ruwe en 225 fijne distilleerketels in gebruik. Het aantal distilleerderijen in resp. Alkmaar, Haarlem, Amsterdam, Weesp, Dordrecht en Delft liep echter terug. Vooral Weesp moest eraan geloven, vrijwel alle branderijen verdwenen daar.

De opkomst van Schiedam was vooral te danken aan de goede waterwegen, gunstige ligging, begunstigende overheidsmaatregelen, vele haringloodsen te koop (de haringvisserij geraakte sterk in verval in die tijd!) genoeg arbeidskrachten tegen lage lonen (vnl. werkloze haringvissers). In mindere mate gold hetzelfde voor Delfshaven.

Een bloeiende export bestond reeds sedert de 2e helft van de 17e eeuw naar de Baltische staten, Engeland, Oost-Indië, Brasilië, Suriname en Curaçao. In de 18e eeuw kwam daar de U.S.A. bij als belangrijk exportland.

In verband met de alliantie met Frankrijk werd de kust van de Bataafse Republiek geblokkeerd door Engelse schepen, zulks veroorzaakte een enorme exportdaling. In 1803 nam de export weer toe en er schenen betere tijden voor de distillateurs aan te breken. Maar in de volgende jaren ging het toch weer snel bergafwaarts, ondanks alle pogingen tot vrijwillige produktie-beperkingen te komen.

In 1806 verordonneerde Napoleon zijn beruchte continentale blok, waardoor de handel met Engeland totaal verboden werd. Zelfs de bloeiende smokkelhandel met de kanaaleilanden Jersey en Guernsey verdween. De helft van de distillateurs ging failliet. Vanwege de Franse bezetting in 1810 werd de situatie nog slechter. Weliswaar werd in 1812 het distilleren van jenever in het hele keizerrijk verboden, behalve in het departement Holland, maar het Franse toezicht was zo streng dat het onmogelijk was de activiteiten weer uit te breiden (maximale afleveringsquotum per keer was 100 Nederlandse kannen).

In 1813 werd Nederland weer vrij en na de vrede met Engeland in 1814 werd vooral de uitbreiding van de export naar Amerika verwacht. Maar klaarblijkelijk konden de Yankees niet zoveel jaar zonder jenever en waren ze inmiddels begonnen zelf te stoken (o.a. te New York). Dus stelde de export teleur, terwijl de door de Fransen opgelegde lasten gehandhaafd bleven.

Pas in de 2e helft van de 19e eeuw kwam de enorme bloei (b.v. te Schiedam 450 distilleerderijen!). Meer als 90% van de Nederlandse kelderflessen, die overal over de wereld gevonden worden, stammen uit deze tijd.

Peter Vermeulen